Originalni naučni rad
UDK:343.6:316.63
DOI:10.7251/ZND2601102A

ZNANJA ODGAJATELJA I OPĆE POPULACIJE O MUCANJU

Ajla Alić - Okanović, Centar Mali svijet, Bistarac, Bosna i Hercegovina[15]

Dr.sc. Silva Banović, doc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Univerzitet u Tuzli, Tuzla, Bosna i Hercegovina

Emina Turnadžić, Logopedski kabinet Logo-petica, Živinice, Bosna i Hercegovina

Sažetak: *Cilj ovog istraživanja bio je ispitati nivo znanja odgajatelja o mucanju te ga uporediti sa znanjem osoba iz opće populacije. U istraživanju je učestvovalo ukupno 80 ispitanika; 40 odgajatelja i 40 ispitanika iz opće populacije. Kao instrument korišten je Alabama test o mucanju, koji obuhvata 26 tvrdnji vezanih za etiologiju, karakteristike i statističke podatke o mucanju. Rezultati su pokazali da većina odgajatelja posjeduje umjeren nivo znanja o mucanju, dok većina ispitanika iz opće populacije pokazuje nizak nivo znanja. Ipak, statistički značajne razlike u ukupnom nivou znanja između grupa nisu pronađene ($\chi 2=4,701$; $p=0,09$). Analizom odnosa znanja i dobi ispitanika također nije utvrđena statistički značajna povezanost ni kod odgajatelja ni kod opće populacije. Najveći broj netačnih odgovora odnosio se na pogrešna vjerovanja o uzroku mucanja. Rezultati ukazuju na potrebu za sistematskim edukativnim programima kako bi se unaprijedio nivo znanja odgajatelja i opće populacije o mucanju.*

Ključne riječi: *mucanje, odgajatelj, logoped, rana intervencija*

UVOD

Ključ svakog aspekta ljudskog života je komunikacija. Od rođenja pa sve do smrti, čovjek je u interakciji sa okolinom. Da bi čovjek ostvario interakciju sa okolinom koristi najprirodniji način, a to je sam govor. Uz pomoć govora, izražavaju se potrebe i želje, ali i ostvaruju određena ljudska prava. Govor je veoma bitan i za stvaranje socijalnih odnosa, koji su značajni za čovjekov rast i razvoj (Vuko, 2020).

[15] e-mail: alicajla919@gmail.com

Povećanjem broja osoba sa različitim teškoćama govora i jezika, povećava se i broj osoba sa poremećajem tečnosti govora. U predškolskom uzrastu, djeca će usvojiti sposobnosti govora i jezika koje im omogućuju sudjelovanje u komunikaciji, a kao rezultat toga stiču znanja, razvijaju misaone sposobnosti, ali i razvijaju svoj identitet. Brz razvoj vokabulara, sintakse, morfologije, kao i pragmatike obilježava predškolski period, ali se također i najveći broj teškoća govora i jezika otkriva u navedenom periodu (Aydin Uysal i sur., 2019). U DSM 5 mucanje je klasifikovano kao poremećaj komunikacije, a karakteriše se kao poremećaj normalne tečnosti i motorne produkcije govora (Grigoropoulos, 2020). Razlog zbog kojeg se mucanje javlja još uvijek je nepoznat, ali se pretpostavlja da mu doprinose psihološke sposobnosti, genetske predispozicije, spol, kao i određeni prirodni uticaji (Bukhari, 2024). Također, poremećaj tečnosti govora može nastati kao rezultat procesa učenja gradnje složenije rečenice. Potpuni oporavak se obično događa u prvih 18-24 mjeseca od početka mucanja, ali može se dogoditi i kasnije, do četiri godine nakon početka (Grigoropoulos, 2020). Dob se smatra jednim od najznačajnih faktora rizika za mucanje, a posebno visoka prevalenca i incidenca uočava se u predškolskom periodu (Bloodstein i Ratner, 2008). Odgajatelji su ključni u razvoju djeteta, pogotovo kod djece koja imaju poremećaj tečnosti govora, uvažavajući da dolaze u svakodnevni kontakt s djetetom, a to omogućava prije svega uvid u dječji razvoj. Stoga predstavljaju važan izvor informacija za roditelje, te predstavljaju stručnjake koji se često nalaze u prilici za dati preporuku za logopedsku procjenu djeteta, kao i da upoznaju roditelje sa poteškoćama koje se javljaju kod njihovog djeteta. Način na koji odgajatelj postupa prema djetetu sa poremećajem tečnosti govora direkto utiče na razvoj djetetove samosvijesti, te može potaknuti ili inhibirati fluentan govor. Uz navedeno, odgajatelji ne samo da imaju važnu ulogu u prepoznavanju, nego su bitni i u ranoj terapiji, jer učestvuju u pružanju podrške za implementaciju govornih vještina naučenih kod logopeda (Vuko, 2020). Istraživanja su pokazala da znanje i stavovi odgajatelja i učitelja imaju pozitivan uticaj na socijalno okruženje djece i učenika. Učitelji koji su imali priliku za rad s učenicima koji imaju poremećaj tečnosti govora razvili su pozitivnije stavove, ali su imali i veći nivo znanja o istom (Akmese i sar., 2024). Studije koje su provedene bilježe kako pozitivne, tako i negativne stavove edukatora koji rade s djecom u najranijem periodu života. Istraživanje provedeno u Rio de Janeiru ukazuje da su edukatori imali više znanja o mucanju, a što se pripisivalo višem nivou obrazovanja (Almudhi, 2022).

Potrebno je razmotriti mogućnost da odgajatelji nisu imali adekvatnu edukaciju i podršku u vezi rada sa djecom koja imaju poremećaj tečnosti govora, te je moguće i pretpostaviti da ukoliko se njihovo znanje poveća, doprinijet će se razvijanju pozitivnijih stavova prema osobama s ovim poremećajem i boljem pristupu (Bukhari, 2024). Uočeno jeste da učitelji nisu upoznati ni sa savremenim pristupima u radu sa osobama koje mucaju, što se očituje kroz neadekvatno ponašanje, manjak objektivnosti prilikom ocjenjivanja, kao i nemogućnost

uspostavljanja ravnoteže između djece koja mucaju i one koja nemaju takve govorne poteškoće (Saman i Uysal, 2022). Međunarodna istraživanja pokazuju da odgajatelji, iako imaju nizak nivo znanja i nisu upoznati sa svim aspektima mucanja, mogu znati više ukoliko prođu odgovarajuće edukacije. Oni će na taj način steći bolji uvid u temu, a samim time povećat će se njihova svjesnost o specifičnim potrebama djece koja mucaju (Hobbs, 2012). Edukatori uključujući i odgajatelje, dobro prihvataju edukaciju, koja je put ka povećanju znanja i stvaranju pozitivnijih stavova o osobama sa poremećajem tečnosti govora (Hearne i sar., 2024). Rana logopedska intervencija predstavlja ključni faktor u uspješnom tretmanu poremećaja tečnosti govora kod djece, posebno u periodu predškolskog razvoja kada se govor najintenzivnije formira. Brojna istraživanja potvrđuju da djeca koja započnu terapiju odmah nakon pojave prvih znakova disfluentnosti imaju značajno veće izglede za potpuni oporavak u odnosu na djecu kod koje se intervencija odgađa (Yairi i Ambrose, 1999). Sistematski pregledi literature pokazuju da pristup "wait-and-see", koji podrazumijeva praćenje bez aktivnog uključivanja logopeda, sve više gubi opravdanje, jer rana intervencija smanjuje rizik od stabilizacije mucanja i njegovog prelaska u trajni oblik (Snyders, Sevenants, Van Eerdenbrugh, Eggers, 2023). Također, navodi se da mucanje često počinje u najranijem djetinjstvu, a bez pravovremene podrške može voditi prema emocionalnim, socijalnim i obrazovnim poteškoćama, što dodatno naglašava značaj ranog prepoznavanja i uključivanja stručnjaka (Reilly i sur., 2013).

METODE RADA

Uzorak ispitanika

U istraživanju je učestvovalo ukupno 80 ispitanika, podijeljenih u dvije grupe: grupu odgajatelja u predškolskim ustanovama i kontrolnu grupu. Grupu odgajatelja činilo je 40 odgajateljica koje žive i rade na području Bosne i Hercegovine. Kontrolnu grupu činilo je 40 ispitanika iz opće populacije, ispitanici su zaposleni na drugim radnim pozicijama, tj. ne dolaze iz oblasti odgojno – obrazovnog rada.

Mjerni instrument i način provođenja istraživanja

U svrhu prikupljanja podataka za ovo istraživanje korišten je Alabama test o mucanju (engl. Alabama Stuttering Knowledge Test, Crowe i Cooper, 1977). Alabama test o mucanju korišten je za ispitivanje znanja odgajatelja i opće populacije o mucanju. Test se sastoji od 26 tvrdnji, na koje su ispitanici imali mogućnost da odgovore zaokruživanjem da li je određena tvrdnja u pomenutom testu tačna ili nije tačna. Nisu izvršene promjene ili modifikacije testa. Alabama test o mucanju konstruisan je na način da uključuje tvrdnje koje se odnose na etiologiju mucanja, specifične karakteristike mucanja, te relevantne statističke

podatke povezane s mucanjem. Na primjer, prvo pitanje glasilo je: "Mucaju li više djevojčice u odnosu na dječake: tačno ili netačno?". Svaki tačan odgovor nosio je 1 bod, a za netačan odgovor se dodjeljuje 0 bodova. Ukupni rezultat se dobiva zbrajanjem bodova za sve tačne odgovore, s mogućim maksimalnim rezultatom od 26 bodova i minimalnim rezultatom od 0 bodova. Test je ispitanicima dostavljen u tiskanoj ili elektronskoj formi, te je na iste načine vraćen ispitivaču.

Metode obrade podataka

Podaci prikupljeni u ovom istraživanju obrađeni su u statističkom programu za obradu podataka IBM SPSS Statistics 26. Za testiranje statističke značajnosti između kategorijalnih varijabli korišten je Hi-kvadrat test, na razini značajnosti od 5%, a rezultati ispitivanja su prikazani tabelarno.

REZULTATI

U tabeli 1. prikazane su razlike u rezultatima Alabama testa o mucanju u odnosu na pripadnost grupi, tj. zaposlenje ispitanika. Od ukupnog broja ispitanika koji su odgajatelji, 32,5% ispitanika ima nizak nivo znanja o mucanju, 62,5% ispitanika ima umjeren nivo znanja o mucanju, a 5% ispitanika ima visok nivo znanja o mucanju. Od ukupnog broja ispitanika koji pripadaju kontrolnoj grupi (opća populacija), 52,5% ispitanika ima nizak nivo znanja o mucanju, a 47,5% ispitanika ima umjeren nivo znanja o mucanju. Na osnovu rezultata hi-kvadrat testa, može se zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika u rezultatima Alabama testa o mucanju u odnosu na zaposlenje ispitanika (χ^2= 4,701 ; p= 0,09).

Tabela 1. Prikaz rezultata Alabama testa o mucanju u odnosu na grupu ispitanika

		Nivo znanja o mucanju			Ukupno	χ^2	p
		Nizak nivo znanja	Umjeren nivo znanja	Visok nivo znanja			
Grupa ispitanika	Odgajatelji	32,5%	62,5%	5%	100%	4,701	0,09
	Opća populacija	52,5%	47,5%	0%	100%		
Ukupno		42,5%	55%	2,5%	100%		

U tabeli 2. prikazani su rezultati Alabama testa o mucanju u odnosu na dob ispitanika iz grupe odgajatelja. Od ukupnog broja ispitanika u dobnoj skupini od 20 do 30 godina, 38,8% ispitanika je imalo nizak nivo znanja o mucanju, 55,6%

ispitanika je imalo umjeren nivo znanja, a 5,6% ispitanika je imalo visok nivo znanja o mucanju. U dobnoj skupini od 30 do 40 godina, 29,4% ispitanika je imalo nizak nivo znanja o mucanju, 64,7% umjeren nivo znanja o mucanju i 5,9% ispitanika je imalo visok nivo znanja o mucanju. U dobnoj skupini od 40 do 50 godina 25% ispitanika je imalo nizak nivo znanja o mucanju, a 75% ispitanika su imala umjeren nivo znanja o mucanju.

Na osnovu rezultata hi-kvadrat testa, može se zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika u odnosu na rezultat Alabama testa o mucanju i dob ispitanika iz grupe odgajatelja (χ^2=1,435 p= 0.96).

Tabela 2. Distribucija rezultata nivoa znanja u odnosu na dob ispitanika iz grupe odgajatelja

		Nivo znanja odgajatelja			Ukupno		
		Nizak	Umjeren	Visok		χ^2	p
Dob ispitanika	20-30	38,8%	55,6%	5,6%	100%	1,435	0,96
	30-40	29,4%	64,7%	5,9%	100%		
	40-50	25%	75%	0%	100%		
	Preko 50	0%	100%	0%	100%		
Ukupno		32,5%	62,5%	5%	100%		

U tabeli 3. prikazani su rezultati Alabama testa o mucanju u odnosu na dob ispitanika opće populacije. Od ukupnog broja ispitanika u dobnoj skupini od 20 do 30 godina, po 50% ispitanika je imalo nizak i umjeren nivo znanja o mucanju. U dobnoj skupini od 30 do 40 godina, 40% ispitanika je imalo nizak nivo znanja o mucanju, a 60% ispitanika je imalo umjeren nivo znanja o mucanju, dok je u dobnoj skupini od 40 do 50 godina 100% ispitanika imalo nizak nivo znanja o mucanju.

Na osnovu rezultata hi-kvadrat testa, može se zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika u odnosu na rezultat Alabama testa o mucanju i dob ispitanika iz grupe opće populacije (χ^2=5,514; p= 0.06).

Tabela 3. Distribucija rezultata nivoa znanja u odnosu na dob ispitanika iz grupe opće populacije

		Nivo znanja opće populacije				
		Nizak	Umjeren	Ukupno	χ^2	p
Dob ispitanika	20 - 30	50%	50%	100%	5,514	0,06
	30 - 40	40%	60%	100%		
	40 - 50	100%	0	100%		
Ukupno		52,5%	47,5%	100%		

U tabeli 4. prikazani su rezultati Alabama testa o mucanju u odnosu na dob ispitanika iz obje grupe. Od ukupnog broja ispitanika u dobnoj skupini od 20 do 30 godina, 50% ispitanika je imalo nizak nivo znanja o mucanju, 45,5% ispitanika je imalo umjeren nivo znanja o mucanju, a 50% ispitanika visok nivo znanja o mucanju. U dobnoj skupini od 30 do 40 godina, 32,4% ispitanika je imalo nizak, 45,5% umjeren nivo znanja o mucanju, a 50% ispitanika je imalo visok nivo znanja o mucanju, dok je u dobnoj skupini od 40 do 50 godina 17.6% ispitanika imalo nizak nivo znanja o mucanju, a 9% su imala umjeren nivo znanja o mucanju.

Na osnovu rezultata hi-kvadrat testa, može se zaključiti da ne postoji statistički značajna razlika u odnosu na rezultat Alabama testa o mucanju i dob ispitanika (χ^2=2,340; p= 0.67).

Tabela 4. Distribucija rezultata nivoa znanja u odnosu na dob ispitanika

		Dob ispitanika			Ukupno		
		20 do 30	30 do 40	40 do 50		χ^2	p
Nivo znanja o mucanju	Nizak nivo znanja	50%	32,4%	17,6%	100%	2,340	0,67
	Umjeren nivo znanja	45,5%	45,5%	9%	100%		
	Visok nivo znanja	50%	50%	0	100%		
Ukupno		47,5%	40%	12,5%	100%		

Promatrajući odgovore obje grupe ispitanika na Alabama testu o mucanju je zanimljivo da je na tvrdnju "U većini slučajeva, uzrok mucanja se može pripisati određenom događaju u djetetovom životu" 90% ispitanika odgovorilo netačno, dok je samo 10% ispitanika odgovorilo tačno. Niži rezultati zabilježeni su i na pitanjima "Početak mucanja je po svojoj prirodi iznenadan", gdje je 71,25% ispitanika odgovorilo netačno, a 28,75% ispitanika je odgovorilo tačno. Niži nivo znanja zabilježen je i na tvrdnji "Mucanje se češće javlja na središnjem ili drugom slogu u riječi na više od jednog sloga", prilikom čega je 65% ispitranika odgovorilo netačno, a 35% ispitanika tačno. Također, izražen broj pogrešnih odgovora evidentiran je i na tvrdnji "Prosječna osoba koja muca, muca otprilike na trećini izgovorenih riječi", sa postotkom netačnih odgovora od 68,8%, te postotkom tačnih odgovora od 31,2%. Rezultati ukazuju na to da su ispitanici najviše netačnih odgovora davali na tvrdnje koje se odnose na određene karakteristike mucanja, kao način nastanka i uzrok mucanja.

Analiziranjem odgovora obje grupe ispitanika na Alabama testu o mucanju uočljivo je da su ispitanici bili najuspješniji na tvrdnji "Djevojčice mucaju više nego dječaci", gdje je 86,25% ispitanika odgovorilo tačno, a 13,75% ispitanika netačno. Također, uspješni su bili i na tvrdnji "Mucanje i inteligencija nisu povezani", sa postotkom tačnih odgovora 87,5%, te 12,5% netačnih odgovora. Slični rezultati zabilježeni su i na tvrdnjama "Govorenje u ritmu pjevanja obično pomaže osobi koja muca da bude tečnija", sa postotkom tačnih odgovora 81,25%, te netačnih 18,75%, te na tvrdnji "Mucanje se češće javlja u porodicama sa višim socioekonomskim statusom" sa postotkom tačnih odgovora od 83,75%, te netačnih odgovora od 16,25%. Navedeno govori u prilog tome da su ispitanici u velikoj mjeri upoznati sa osnovnim epidemiološkim informacijama, te određenim tretmanskim tehnikama.

DISKUSIJA

Na području Bosne i Hercegovine do sada nisu provedena istraživanja koja bi se sustavno bavila razinom znanja odgajatelja o problemu mucanja. Također, ni u zemljama okruženja ne pronalazi se dovoljno istraživanja sa pomenutom tematikom. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem vjerovatno proizilaze iz činjenice da postoji veoma mali broj odgajatelja koji su se susretali s djecom i odraslima koji mucaju, te većina ustanova u kojima je provedeno istraživanje nema logopeda koji bi uputio odgajatelje u navedenu temu i dao im detaljnije informacije o karakteristikama, etiologiji i podacima koji se vezuju za mucanje kod djece predškolskog uzrasta.

Studija u Sjedinjenim Američkim državama koja je ciljala na razliku u nivou znanja odgajatelja i ispitanika koji rade u oblastima koje ne pripadaju odgojno–obrazovnom radu, na osnovu POSHA –S upitnika pokazala je da odgajatelji imaju više informacija o osobama koje mucaju za razliku od opće populacije (Li i

Arnold, 2015). S druge strane, studija provedena na istom području ukazuje na to da se uvjerenja učitelja o mucanju ne razlikuju značajno od uvjerenja osoba u nenastavnim profesijama. Zanimljivo je bilo da su rezultati ukazali da žene imaju točnija uvjerenja, tj. više znanja o mucanju u odnosu na muškarce, kao i da je nivo znanja veći kod starijih ispitanika, kao i kod onih s višim nivoom obrazovanja (Arnold i Goltl, 2015).

Rezultati studije provedene na arapskom govornom području koje je obuhvatilo kuvajtske roditelje djece predškolske i školske dobi ukazuju na ograničeno razumijevanje mucanja, što se odražava i u njihovim stavovima prema navedenom govornom poremećaju, posebno u pogledu prihvaćanja, vjerovanja o uzrocima mucanja i uvjerenja o mogućnosti izlječenja (Al-Khaledi i sar, 2009). Stavovi i znanja učitelja o mucanju u Kairu su pozitivna i umjerena, što prema zaključcima autora ipak nije dovoljno, te je potrebno uložiti dodatne napore u poboljšanje ponašanja učitelja prema djeci koja mucaju kako bi se osiguralo pružanje najbolje moguće pomoći (Elrefaire i sar, 2022).

Rezultati u navedenoj studiji pokazuju slične obrasce znanja o mucanju i kod opće populacije. Uočavaju se gotovo identične tendencije, što potvrđuje činjenicu da razumijevanje mucanju među općom populacijom ne varira značajno između različitih zemalja.

Istraživanje koje je provedeno u Republici Turskoj ukazalo je na to da 80% edukatora smatra da je uzrok mucanja traumatičan događaj u djetinjstvu (Saman i Uysal, 2022). Istraživanje koje navodi slične rezultate provedeno je na Novom Zelandu, gdje su učesnici izvijestili da postoji povezanost mucanja i traumatskog događaja, tj. straha koje je dijete doživjelo (Hearne i sar, 2020). Jedno istraživanje je procjenjivalo koliko odgajatelji razumiju mucanje, uključujući njegove uzroke i karakteristike. Rezultati su pokazali da oni imaju osnovno razumijevanje karakteristika mucanja, a većina smatra da je mucanje rezultat kombinacije genetskih i negenetskih faktora (Plexico i sar, 2013).

Uočeno je da su obje grupe ispitanika najviše netačnih odgovora davale na pitanje koje se odnosi na uzrok mucanja, a zatim i na pitanje koje se odnosi na način početka mucanja, te karakteristike mucanja.

Pregledom ovog istraživanja o znanju odgajatelja o mucanju, može se zaključiti da je znanje odgajatelja o mucanju na umjerenom nivou, dok je znanje većine opće populacije na niskom nivou.Veoma je važno rezultate ovog istraživanja razmatrati s oprezom, jer je većina njih iskazala već na početku istraživanja da ne zna puno o temi mucanja, te da su njihovi odgovori često bili zasnovani na pretpostavkama.

ZAKLJUČAK

Mucanje ometa komunikaciju i može narušiti razumljivost govora, što često dovodi do nerazumijevanja i predrasuda od strane drugih. Odgajatelji, koji provode mnogo vremena s djecom, imaju važnu ulogu u prepoznavanju mucanja i pružanju informacija roditeljima. Zbog navedenog veoma je važan nivo znanja koje odgajatelj ima na temu mucanja. Rezultati istraživanja pokazuju da odgajatelji posjeduju umjeren, ali i dalje nedovoljan nivo znanja o mucanju, dok je znanje opće populacije uglavnom nisko. Iako se očekivalo da će odgajatelji imati značajno viši nivo znanja, statistički značajne razlike između grupa nisu potvrđene. Posebno je zabrinjavajuće što i odgajatelji i ispitanici iz opće populacije pokazuju pogrešna vjerovanja o uzrocima mucanja, što može dovesti do stvaranja predrasuda i neadekvatnih reakcija u radu s djecom koja mucaju. S obzirom na ključnu ulogu odgajatelja u ranom prepoznavanju i podršci djeci s poremećajem tečnosti govora, jasno je da je potrebno uvođenje sistematskih edukacija i stručnih usavršavanja. Buduća istraživanja trebala bi se fokusirati na efekat edukativnih programa na unapređenje znanja, kao i na ispitivanje stavova odgajatelja, kako bi se osigurala kvalitetnija podrška djeci koja mucaju i njihovim porodicama. Buduća istraživanja bi trebala biti usmjerena na detaljnije ispitivanje nivoa znanja o mucanju, kao i na procjenu uticaja i kreiranje edukativnih programa sa ciljem unapređenja znanja.

LITERATURA

Akmese, P. P., Kayhan, N., & Akmese, B. (2024). Teachers' perspectives on the difficulties they experience with students who stutter, and educational regulations. South African Journal of Education, 44(3):1-9.

Almudhi, A. (2022). Investigating the beliefs and attitudes of teachers towards students who stutter. South African Journal of Education, 42(3): 36-42.

Al-Khaledi, M., Lincoln, M,, McCabe, P., Packman, A., Alshatti, T. (2009). The attitudes, knowledge and beliefs of Arab parents in Kuwait about stuttering. Journal of Fluency Disorders, 36(1):72.

Aydın Uysal, A., Hicret Güdük, A., & Tura, G. (2019). Knowledge and attitudes of preschool teachers about speech and language disorders in Turkey. Asian Journal of Education and Training, 5: 562–568.

Arnold, H. S., Li, J., Goltl, K. (2015). Beliefs of teachers versus non-teachers about people who stutter. Journal of Fluency Disorders ,43: 28-39.

Bloodstein, O., Bernstein-Ratner, N. (2008). A Handbook on stuttering (6th ed.). Clifton Park, NY: Delmar Learning.

Bukhari, R. S. (2024). A systematic literature review of teachers' knowledge of stuttering. Pakistan Journal of Life and Social Sciences, 22(2): 1553–1561.

Elrefaie, D.A., Ella, M.Y.A.E., Halim, A.S.A.E. i Gobran, R. R. (2022). Survey on Cairene primary school teachers' knowledge and attitude about stuttering. The Egyptian Journal of Otolaryngology, 38(1): 157.

Grigoropoulos, I. (2020). Early childhood educators' knowledge and attitudes toward young children who stutter. Psychiatriki, 31(4): 352–356.

Hearne, A., Miles, A., Clarke, E., Brasell, S., Divers, E., Tong, A., & Wielenga, S. (2024). Developing a stakeholder-led stuttering resource for teachers in New Zealand. Speech, Language and Hearing, 28(1).

Hearne, A., Miles, A., Douglas, J., Carr, B., Nicholls, J. R., Bullock, M. S., Pang, V., & Southwood, H. (2021). Exploring teachers' attitudes, knowledge and classroom strategies for children who stutter in New Zealand. Speech, Language and Hearing, 24(1), 28–37.

Hobbs, M. L. (2012). Teacher perceptions and knowledge about stuttering before and after an in-service training (Master's thesis). Eastern Kentucky University.

Li, J., & Arnold, H. S. (2015). Reactions of teachers versus non-teachers toward people who stutter. Journal of Communication Disorders, 56, 8–18. Plexico, L. W., Plumb, A. M., Beacham, J. (2013). Teacher Knowledge and Perceptions of Stuttering and Bullying in School-Age Children. *Perspectives on Fluency and Fluency Disorders*, 23(2): 39–53.

Reilly, M., Bavin, E. L., Prior, M., Cini, E., Conway, L., Ukoumunne, O. C., & Eadie, P. (2013). Natural history of stuttering to 4 years of age: A prospective community-based study. Pediatrics, 132(3): 460–467.

Saman, F. D., & Uysal, A. A. (2022). Sınıf öğretmenlerinin kekemelik hakkındaki tutumları. Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi (DKYAD), 5(1).

Snyders, S., Sevenants, A., Van Eerdenbrugh, S., & Eggers, K. (2023). A systematic review of interventions for developmental stuttering in children: Implications for early intervention. Journal of Communication Disorders, 103, 106328.

Vuko, I. (2020). Svjesnost odgojitelja o poremećajima tečnosti govora (Diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Yairi, E., & Ambrose, N. G. (1999). Early childhood stuttering: For clinicians by clinicians. American Journal of Speech-Language Pathology, 8(4): 62–76.

KNOWLEDGE OF EDUCATORS AND THE GENERAL POPULATION ABOUT STUTTERING

Ajla Alić - Okanović, Mali svijet Center, Bistarac, Bosnia and Herzegovina

PhD. Silva Banović, Assistant Professor, Faculty of Education and Rehabilitation, University of Tuzla, Tuzla, Bosnia and Herzegovina

Emina Turnadžić, Logo-petica Speech Therapy Office, Živinice, Bosnia and Herzegovina

Summary

The aim of this study was to examine the level of knowledge of educators about stuttering and compare it with the knowledge of individuals from the general population. A total of 80 respondents participated in the study; 40 educators and 40 respondents from the general population. The Alabama Stuttering Test was used as an instrument, which includes 26 statements related to the etiology, characteristics and statistical data on stuttering. The results showed that the majority of educators have a moderate level of knowledge about stuttering, while the majority of respondents from the general population show a low level of knowledge. However, statistically significant differences in the overall level of knowledge between the groups were not found ($\chi 2=4.701$; $p=0.09$). The analysis of the relationship between knowledge and age of the respondents also did not establish a statistically significant relationship in either educators or the general population. The largest number of incorrect answers related to erroneous beliefs about the cause of stuttering. The results indicate the need for systematic educational programs in order to improve the level of knowledge of educators and the general population about stuttering.

Keywords: *stuttering, preschool teacher, slp, early intervention*

Originalni naučni rad
UDK: 343.6:613.73
DOI:10.7251/ZND2601113T

KORELACIJSKI UTICAJ FONOLOŠKIH SPOSOBNOSTI I BRZOG IMENOVANJA NA RAZVOJ ČITANJA

Emina Turnadžić, Logopedski kabinet Logo-petica, Živinice, Bosna i Hercegovina[16]

Dr.sc. Silva Banović, doc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Univerzitet u Tuzli, Tuzla, Bosna i Hercegovina

Ajla Alić- Okanović, Centar za ranu intervenciju Mali svijet, Bistarac, Bosna i Hercegovina

Sažetak: *Cilj istraživanja bio je ispitati korelacijski utjecaj fonoloških sposobnosti i brzog imenovanja na razvoj čitanja kod djece od drugog do petog razreda osnovne škole. Uzorak je obuhvatio 60 učenika, a korišteni su zadaci fonemske svjesnosti (fonemska segmentacija i izbacivanje fonema), testovi brzog imenovanja (slike, boje, brojevi, slova) te jednominutno čitanje. Rezultati pokazuju značajnu povezanost između brzog imenovanja, fonemske svjesnosti i sposobnosti čitanja. Starija djeca postižu bolje rezultate na svim zadacima, što ukazuje na razvoj i konsolidaciju fonoloških vještina s godinama. Analiza varijanse potvrđuje statistički značajne razlike među razredima. Studija naglašava da predčitalačke vještine, uključujući fonološku svjesnost i brzinu imenovanja, predstavljaju ključni temelj za razvoj čitalačkih sposobnosti. Djeca koja nisu razvila ove vještine trebala bi biti uključena u logopedski tretman kako bi se spriječile moguće kasnije teškoće u čitanju, uključujući disleksiju. Rezultati podržavaju prethodna istraživanja koja ističu važnost fonemske svjesnosti i brzog imenovanja kao prediktora uspješnog čitanja.*

Ključne riječi: *fonemska svjesnost, brzo imenovanje, čitanje, predčitalačke vještine, rana intervencija*

UVOD

Predčitalačke vještine se razvijaju od djetetove rane dobi. One podrazumijevaju svjesnost djeteta o pisanom jeziku, i to o njegova tri aspekta: o funkciji pisanog jezika, o tehničkim karakteristikama pisma, te o procesima i tehnici čitanja. Funkcija pisanog jezika odnosi se na svijest da netko upravo čita ili piše te kako

[16] eminaturnadzic99@gmail.com